

**ALUEELLISEN YHTEISTYÖN TOTEUTTAJAT MAAIL-
MANPOLITIIKAN MYRSKYISSÄ: EU-ASEAN-SUHTEET
2020-LUVULLA**

Heta Karrimaa
Kandidaatintutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteet ja filosofia
Tekijä Heta Karrimaa	
Työn nimi Alueellisen yhteistyön toteuttajat maailmanpolitiikan myrskyissä: EU-ASEAN-suhteet 2020-luvulla	
Oppiaine Valtio-oppi	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Syksy 2024	Sivumäärä 36
Tiivistelmä <p>Tutkielmani tavoitteena on selvittää, miltä Euroopan unionin (EU) sekä Kaakkois-Aasian yhteistyöjärjestön (ASEAN) yhteistyö näyttäytyy pragmaattisen inter-regionalismin sekä poliittisen liberalismien kautta tarkasteltuna. Tutkielmassa kartoitan miten osapuolten erilaiset motiivit ja toimintatavat vaikuttavat yhteistyöhön, miten pragmaattisen inter-regionalismin käsitteet heijastuvat yhteistyössä sekä miten maailmanpoliittiset tekijät voivat vaikuttaa osapuolten yhteistyöhön.</p> <p>Aineistonani toimivat Euroopan unionin ja ASEAN-maiden väliset FTA-neuvottelut, osapuolten välinen Strateginen kumppanuussopimus vuosille 2023–2027 sekä helmikuussa 2024 järjestetty ministerikokous. Aineistoa analysoin laadullisen tutkimuksen menetelmin ja tarkemmin analyysiani ohjaa teoriaohjaava sisällönanalyysi. Teoreettisena viitekehyksenä olen yhdistänyt pragmaattisen inter-regionalismin käsitteet sekä poliittisen liberalismien laajemman tarkastelukulman. Nämä teoriaviitekehykset tukevat ja täydentävät toisiaan, ja täten antavat mahdollisuuden tarkastella suhteita uudelta näkökulmasta.</p> <p>EU-ASEAN-suhteet ovat olleet vakaalla pohjalla vuosikymmenten ajan, mutta sitä voivat horjuttaa mm. erilaiset toimintamekanismit, maailmanpolitiikan ja maailmantalouden muutokset sekä erilaisten motiivien ja valtatasapainon yhteensovittamisen haasteet. Lähtökohdat suhteiden tulevaisuudelle määrittyvät yhteistyönhalun sekä sitä horjuttavien teemojen tasapainosta.</p>	
Asiasanat: Euroopan unioni, ASEAN, inter-regionalismi, poliittinen liberalismi, sisällönanalyysi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	
Ohjaaja: Ari-Elmeri Hyvönen	

1.	JOHDANTO.....	1
2.	MIKSI ALUEELLINEN YHTEISTYÖ ON KIINNOSTAVAA?	3
	2.1 EU ja ASEAN alueellisina toimijoina	3
	2.2 Miksi EU ja ASEAN?	4
	<i>Maailmanpoliittisten muutosten huomioiminen</i>	5
	2.3 Keskeisten tapahtumien rajausta	6
3.	METODI JA TEOREETTINEN LÄHESTYMISTAPA	8
	3.1 Aineisto.....	8
	3.2. Teoriavalinta ja pragmaattinen inter-regionalismi	9
	3.3 Poliittinen liberalismi Aasian alueen kontekstissa.....	12
	3.4 The ASEAN way	13
4.	FTA-NEUVOTTELUT: ALUEIDEN VÄLISESTÄ KUNNIAANHIMOSTA KAHDENKESKEISIIN SOPIMUKSIIN	14
	4.1 Neuvotteluiden kulku ja lopputulos.....	14
	4.2 Monimutkaisten neuvotteluiden kauaskantoiset seuraukset.....	16
	4.3 Onko alueellinen FTA-mahdoton tulevaisuuden tavoite?	18
5.	EU-ASEAN STRATEGINEN KUMPPANUUSSOPIMUS 2023-2027	20
	5.1 ASEANin toimijuuden takaaminen	21
	5.2 Kumppanuussopimuksen toteutumisen mahdollisuudet.....	21
6.	VUODEN 2024 MINISTERITAPAAMINEN	26
	6.1 Yhteisten raamien ja instituutioiden kautta eteenpäin?	26
	6.2 Keikahdus kumppanista neuvojaksi?	28
	6.3 Alueellisen yhteistyön sitkeät toteuttajat	30
7.	JOHTOPÄÄTÖKSET	31
8.	LÄHTEET	33

1. JOHDANTO

Euroopan unioni ja ASEAN-maiden yhteisö edustavat maailmanpoliittisessa kontekstissa kahta eri maantieteellisellä alueella toimivaa alueellista yhteistyöjärjestöä. Molemmat toimijat ovat muodostuneet alueella sijaitsevien valtioiden keskinäisen integraatioprosessin myötä. Nämä alueelliset toimijat liikkuvat maailmanpoliittisella kentällä sekä alueiden välisessä dialogissa, että valtioiden keskinäisessä yhteistyössä.

Euroopan unioni ja ASEAN-yhteisö ovat aloittaneet oman integraatioprosessinsa 1950–1960-lukujen aikana, ja näiden kahden osapuolen alueellinen yhteistyö on saanut alkunsa 1970-luvun alkupuolella. Ensimmäisten dialogien perustamisen jälkeen EU-ASEAN yhteistyö on kasvanut muun muassa kansainvälisen kaupan sekä poliittisten ulottuvuuksien saralla merkittäväksi alueellisen yhteistyön toimijaksi.

Metodipohjana tutkielmassa toimii teoriaohjaava sisällönanalyysi. Metodista tukeva teoreettinen viitekehys koostuu kahdesta teoriasta: pragmaattinen inter-regionalismi sekä poliittinen liberalismi. Näitä teorioita tukevat sekä teoriassa että aineistossa ilmenevät keskeiset käsitteet kuten alueellinen yhteistyö, toimijoiden omat motiivit, vapaakauppasopimus sekä ASEAN-johtoisuus.

Tässä tutkielmassa pääasiallinen tarkastelukohde sijoittuu Euroopan unionin ja ASEAN-yhteisön suhteissa tapahtuneisiin muutoksiin, ja siihen kuinka näitä tapahtumia ja niiden seurauksia voimme valottaa poliittisen liberalismiin sekä pragmaattisen inter-regionalismin kautta. Tutkielmassa tarkastelussa ovat FTA-neuvottelut, strategisen kumppanuuden suunnitelma vuosille 2023–2027 sekä helmikuussa 2024 toteutunut viimeisin osapuolten välinen ministerikokous.

Tutkielman tutkimuskysymykset ovat: 1. *Millaisena Euroopan unionin ja ASEAN-maiden yhteistyö näyttäytyy poliittisen liberalismiin ja pragmaattisen inter-regionalismin kautta tarkasteltuna?* sekä 2. *Miten maailmanpoliittiset muutokset voivat vaikuttaa yhteistyön laatuun ja rakenteeseen 2020-luvun aikana?*

Nämä tutkimuskysymykset ovat relevantteja, sillä niiden avulla saamme kattavan katsauksen EU-ASEAN suhteisiin ja etenkin suhteissa tapahtuneiden muutosten seurauksien tarkasteluun. Kaksi eri teoriaviitekehystä antavat mahdollisuuden

tarkastella tutkittavaa aineistoa sekä laajemman maailmanpoliittisen teorian kautta (poliittinen liberalismi) sekä vähemmän hyödynnetyn mutta erityisesti alueelliseen yhteistyöhön kiinnitetyn pragmaattisen inter-regionalismin kautta. Maailmapoliittinen näkökulma puolestaan sitoo tutkimuksen ajankohtaiseen poliittiseen kehykseen, ja antaa mahdollisimman tuoreen näkökulman siihen, millaisissa poliittisissa kontekstissa EU-ASEAN-suhde elää tällä hetkellä ja mitä vaikutuksia sillä voi olla tämän alueellisen yhteistyön jatkoa ajatellen.

Toinen merkittävästi ASEAN-maiden toimintaa määrittävä tekijä on yhteisön luoma kolmen peruspilarin kehys. Nämä peruspilarit edustavat ASEANin kolmea keskeistä ulottuvuutta, jotka ovat taloudellinen, poliittinen sekä sosiokulttuurillinen. Näiden osa-alueiden pohjalta ASEAN on myös muodostanut kolme keskeistä instituutiota ohjaamaan toimintaansa (ASEAN: Our communities). Nämä kolme ulottuvuutta toteutuvat sekä ASEAN-maiden sisäisessä toiminnassa, mutta ovat vahvasti läsnä myös yhteisön ulkosuhteissa, kuten Euroopan unionin ja ASEANin yhteistyössä.

2. MIKSI ALUEELLINEN YHTEISTYÖ ON KIINNOSTAVAA?

2.1 EU ja ASEAN alueellisina toimijoina

Euroopan unioni on 2020-luvulle tultaessa kahdenkymmenen seitsemän jäsenvaltion kokonaisuus. Vuosikymmenten integraation tuloksena unionilta löytyy yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, legitiimit toimielimet, yhteinen valuutta sekä avoimet sisämarkkinat, jonka tavoitteena on turvata ihmisten, palveluiden, tavaroiden ja pääoman vapaa liikkuvuus. Lisäksi unioni on edistänyt yhteenkuuluvuuttaan muun muassa kansalaisten mahdollisuuksilla äänestää viiden vuoden välein järjestettävissä europarlamenttivaaleissa (EurLex, Euroopan unioni)

Euroopan unioni on maantieteellisen Euroopan keskeisin alueellisen yhteistyön ja tiivein valtioiden välinen yhteistyömalli. Euroopan unionin merkittävään vaikutusvaltaan kuuluvat kansainvälisesti globaali kauppa, ilmastonmuutoksen hillitseminen sekä ihmisoikeuksien ja demokratian puolustaminen. 2020-luvulle tultaessa myös turvallisuuteen ja rauhaan liittyvät teemat ovat nousseet unionin kärkiteemoiksi eri yhteistyömuodoissa (EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikka, Euroopan unioni). Muun muassa nämä teemat näkyvät aktiivisesti myös unionin harjoittamassa ulkopolitiikassa sekä sen solmimissa yhteistyöhankkeissa.

Kaakkois-Aasian maiden yhteistyöorganisaatio eli *The Association of South East Asian Nations* (ASEAN) aloitti oman integraatioprosessinsa vuonna 1967. Tässä tutkielmassa tulen yleisesti käyttämään lyhennettä ASEAN, sillä tämä lyhenne on käytössä akateemisessa kirjoittamisessa sekä se on organisaation hyväksymä ja itsensä käyttämä lyhenne.

Vuonna 1967 viisi maata loivat ensimmäisen yhteistyötä perustavan julistuksen: *ASEAN Declaration* (Kutsuttu myös Bangkokin julistukseksi allekirjoittamispaikan mukaan). Mukana olleet maat olivat Thaimaa, Malesia, Indonesia, Filippiinit sekä Singapore. Julistuksessa maat ilmaisivat halunsa liittoutua yhteisten tavoitteiden ja arvojen pohjalta ja *Assosication of South East Asian Nations* -käsité luotiin kuvaamaan näiden maiden yhteistyötä (Northrup ym. 2004 s. 69). Nykyiset jäsenvaltiot ovat

Thaimaa, Kambodza, Vietnam, Laos, Indonesia, Brunei, Filippiinit, Myanmar sekä Singapore (About ASEAN, The Association of South East Asian Nations). Vuosi 2007 on ASEAN-yhteisön historiassa merkittävä vuosi. Kyseisenä vuonna ASEAN-maat luovat virallisen peruskirjan. (ASEAN Charter artikla 1 s. 3–4).

ASEAN-yhteisön päätöksenteko perustuu hyvin pitkälti konsultaatioon ja konsensukseen. Tämä on hyvin erilainen menettelytapa verrattuna esimerkiksi Euroopan unioniin, jonka päätöksenteko on hyvin pitkälle institutionalisoitua. Tämä konsensukseen ja konsultaatioon perustuva päätöksenteollinen menettelytapa on uniikki ja keskeinen ulottuvuus ASEAN-maiden toiminnassa, ja ilmenee selkeästi sekä ASEANin sisä- että ulkopoliitikassa. (Villaneuva & Manalo s. 88). Tämän menettelytavan ymmärtäminen on myös tärkeää, kun pyrimme ymmärtämään Euroopan unionin ja ASEAN-maiden yhteistyötä.

2.2 Miksi EU ja ASEAN?

EU-ASEAN-suhteiden tarkastelu on merkittävää useastakin syystä. Euroopan unioni ja ASEAN-yhteisö edustavat maailmanpolitiikassa kahta alueelliseen yhteistyöhön nojaavaa toimijaa. Eli ne ovat muodostuneet tietyllä geopoliittisella alueella sijaitsevien kansallisvaltioiden integroitumisesta. Nämä alueelliset toimijat puolestaan ovat kansainvälisten suhteiden kentällä ainutlaatuisia, sillä niiden yhteistyö koskettaa laajaa aluetta sekä edustaa ja vaikuttaa miljoonien ihmisten elämään päivittäin. Alueellinen yhteistyö on myös luonteensa puolesta huomattavasti monitasoisempi, kuin pelkkien valtioiden välinen yhteistyö, sillä alueellisessa yhteistyössä pitää sovittaa useamman valtion motiivit sekä koko organisaation (kuten esim. Euroopan unionin) omat motiivit yhteen.

Euroopan unioni ja ASEAN ovat laajimpia alueellisia toimijoita, joilla on keskenään solmitut suhteet ja niiden ylläpito on aktiivista. Lisäksi näiden osapuolien tapa lähestyä kansainvälisiä suhteita on paikoin hyvin erilainen, joka tekee EU-ASEAN-suhteista mielekästä tarkasteltavaa juuri poikkeavien menettelytapojen puolesta. Lisäksi EU-ASEAN-suhteet ovat valtava taloudellinen ponnistus, jonka vuoksi näiden suhteiden konkreettisia vaikutuksia on hyvä tarkastella. Jotta voimme ymmärtää EU-

ASEAN-suhteita kokonaisvaltiaisesti, on hyvä ottaa huomioon suhteissa aikaisemmin tapahtuneiden muutosten arviointi. Aikaisemmat tapahtumat selittävät suhteiden nykytilaa, ja antavat kontekstia tulevaisuuden mahdollisuuksille. Lisäksi uudet maailmanpoliittiset muutokset vaikuttavat väistämättömästi myös EU-ASEAN-suhteisiin, ja näin ollen säännöllinen tutkimus aiheesta on tärkeää.

Yleisesti valtioiden tai alueiden hankkeiden ja ulkosuhteiden ajankohtainen ja kattava tutkimus on tärkeää, sillä se auttaa myös näiden alueen kansalaisia hahmottamaan paremmin oman alueensa poliittista toimintaa. Tämä näkyy esimerkiksi Euroopan unionin kontekstissa niin, että kansalaiset saavat ajankohtaista tietoa unionin ulkosuhteista, ja näin ollen voivat muodostaa oman kuvansa unionin nykytilasta. Tämä puolestaan voi auttaa esimerkiksi demokratian toteutumisessa unionin sisällä.

Euroopan unionia koskevia integraatioteorioita on monia, mutta kyseiset teorit koskevat pitkälti Euroopan unionia itseään. Näitä teorioita ovat esimerkiksi postfunktionalismi (engl. postfunctionalism) tai hallitusten välisyys tai hallitusten yhteistyötä painottava teoriakehys (engl. intergovernmentalism) (Golyner 2020). Lisäksi maailmanpolitiikassa olemme tottuneet malliin, jossa turvallisuusyhteisöt muodostuvat jollekin tietylle alueelle, usein maantieteellisen rajauksen sisällä. Tässä tilanteessa esimerkiksi alueellinen yhteistyö Euroopan unionin ja ASEAN-maiden välillä haastaa tätä oletusarvoa. EU-ASEAN-suhteessa turvallisuusyhteistyötä on hieman hahmoteltu myös inter-regionaalisesti. Tämä käy ilmi esimerkiksi strategisen kumppanuussopimuksen tekstistä. Täten myös nämä seikat tukevat EU-ASEAN-suhteiden tutkimuksen hedelmällisyyttä.

Maailmanpoliittisten muutosten huomioiminen

Viimeisten vuosikymmenten aikana maailmanpoliittinen painopiste on siirtynyt Atlantilta Tyynellemerelle. Tätä muutosta on jouduttanut mm. Kiinan vahvistuminen merkittäväksi maailmanpoliittiseksi toimijaksi, Yhdysvaltojen läsnäolo Tyynellämerellä sekä alueen taloudellinen ja sosiaalinen kehitys (Euroopan parlamentti 2023 s.1–2). Samaan aikaan Eurooppa ei ole toiminut enää merkittävien maailmanpoliittisten

muutosten näyttämönä osittain sen harjoittaman rauhan ja sisäisen integraatioprosessin vuoksi.

Uudella maailmanpoliittisella kontekstilla viitataan muun muassa uudenlaisiin rauhan ja konfliktien sekä maailmantalouden realiteetteihin. Näistä Euroopan unionin ja ASEAN-maiden välisten suhteiden kannalta merkittäviä tapahtumia ovat mm. Venäjän hyökkäys Ukrainaun vuonna 2022 ja sitä seurannut Ukrainan sota sekä Lähi-Idän alueella tapahtuneet sotatoimet Palestiinan ja Libanonin alueilla ja näistä seurannut kiristynyt maailmanpoliittinen tilanne. Muun muassa nämä tapahtumat ovat muuttaneet maailmapoliittista järjestystä ja voivat vaikuttaa olennaisesti kansainvälisiin suhteisiin.

Maaialmantaloudellisilla muutoksilla voidaan viitata esimerkiksi Ukrainan sodasta johtuvilla haasteilla energian riittävydestä sekä hintojen noususta EU-alueella. Tämä on johtunut muutoksesta, josta vastauksena sotaan unioni pyrki eroon Venäjän tarjoamasta energiasta (Euroopan komissio 2024). Unionin omat energiaan ja talouteen liittyvät huolet voivat vaikuttaa myös unionin toimintakykyyn muissa maailmanpoliittisissa haasteissa.

2.3 Keskeisten tapahtumien rajaus

Euroopan unionin ja ASEAN-maiden yhteistyöhön mahtuu lukuisia eritasoisia yhteistyötä vahvistavia toimia ja tapaamisia. Tähän tutkielmaan olen valinnut kolme keskeistä tapahtumaa näiden tekijöiden välisessä yhteistyössä. Rajaukseni kohdistuu vuoden 2007 alueiden välisiin vapaakauppasopimusneuvotteluihin sekä niiden seurauksiin suhteiden nykytilassa, vuonna 2020 solmittuun Strategiseen yhteistyösopimukseen sekä vuoden 2024 helmikuussa toteutuneeseen ministerikokoukseen.

FTA-sopimukset eli vapaakauppasopimukset (Engl. Free Trade Agreement, FTA) kuvaavat hyvin EU-ASEAN suhteen taloudellista ulottuvuutta, sen lyhyttä historiaa sekä nykyistä taloudellista tilaa osapuolten välillä. Strateginen yhteistyösopimus puolestaan luo laajan katsauksen osapuolten tulevaisuuden tavoitteisiin, ja painottaa etenkin osapuolten poliittisia ulottuvuuksia. Vuoden 2024 ministeritapaaminen on

aineistossa mukana antamassa tuoreinta katsausta osapuolten välisiin suhteisiin. Ministerikokouksen aineisto on myös tuotettu uusimmassa maailmanpoliittisessa tilanteessa, jolloin myös uudet poliittiset käänneet heijastuvat tästä aineistosta.

3. METODI JA TEOREETTINEN LÄHESTYMISTAPA

Tässä tutkielmassa hyödynnän metodina sisällönanalyysiä. Tarkemmin aineiston luonteen takia tarkempi määritelmä on teoriaohjaava sisällönanalyysi. Metodin pohjan perustan Jouni Tuomen sekä Anneli Saarajärven teoksesta *”Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi”* (Tammi 2009).

Teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä tarkoitetaan laadullisen sisällönanalyysin muotoa, jossa tutkielma etenee aineiston ehdoilla, mutta aineiston empiiriset käsitteet liitetään jo olevassa oleviin teoreettisiin käsitteisiin. Teoriaohjaava sisällönanalyysi eroaa esimerkiksi aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä siten, että teoreettiset käsitteet otetaan osaksi tutkimusta jo etukäteen tiedettyinä ja tunnettuina. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi puolestaan loisi teoreettiset käsitteet saadusta aineistosta (Tuomi, Saarajärvi 2009 s. 117).

Teoriaohjaava sisällönanalyysi tarkoittaa tässä tutkielmassa tutkittavan aineiston lähestymistä jo olemassa olevien teoreettisten käsitteiden kautta. Näin ollen olen tulkinut valitsemaani aineistoa esimerkiksi poliittisen liberalismien tarjoamien käsitteiden kautta. Tarkoituksena on siis tarkastella valikoitua aineistoa teoriakäsitteiden kautta niin, että luen aineistosta erilaisia teoriakäsitteisiin sulautuvia ilmiöitä. Tämä näkökulma ja metodi toimii tutkielman analyysin pohjana.

3.1 Aineisto

Itse tarkasteltava aineisto koostuu julkilausumista, erilaisista osapuolten välisistä kokousten päätösdokumenteista sekä erilaisten instituutioiden julkaisemista päätöksistä. Näistä keskeisimmät ovat vapaakauppasopimusneuvotteluja koskevat dokumentit EurLex palvelusta, joka on Euroopan unionin ylläpitämä palvelu, joka käsittää mm. Euroopan unionin hyväksymiä laillisia tai muuten velvoittavia dokumentteja.

Toisena keskeisenä aineiston muotona ovat osapuolten kokouksista julkaisemat julkilausumat. Tällainen aineisto on analysoitavissa erityisesti osapuolten välisiä ministerikokouksia tarkasteltaessa. Analyysiä tukevat myös erilaiset kaupankäyntiin

liittyvät selventävät dokumentit ja taulukot. Lisäksi olen hyödyntänyt mm. ASEAN-yhteisön sekä Euroopan unionin omia verkkosivuja näiden yhteisöiden historiallisen polun taustoittamiseksi. Lisäksi joitakin osapuolten yhteistyötä koskevia näkyvimpiä ulosantoja verkkosivuilla on myös tarkasteltu kontekstin laatimiseksi. Aineiston keruu on toteutettu syksyn 2024 aikana.

3.2. Teoriavalinta ja pragmaattinen inter-regionalismi

Euroopan unionin ja ASEAN-maita tutkittaessa yleinen teoriaviitekehys koskee normatiivista valtaa ja sen ilmentymistä sekä Euroopan unionin että ASEAN-maiden omassa kontekstissa. Esimerkiksi He, J. 2016 *International Studies Review* sekä Chen, X. 2022 *European security*. Tässä tutkielmassa normatiivisen vallan käsite teoriassa on jätetty tietoisesti ulkopuolelle. Tämän tutkielman tarkoituksena on osittain hyödyntää vähemmälle huomiolle jääneitä teoreettisia viitekehyksiä alueellisen yhteistyön tutkimuksessa, ja täten tuoda esille akateemisesta valtavirrasta poikkeavaa lähestymistapaa.

Poliittinen liberalismi sekä pragmaattinen inter-regionalismi antavat mahdollisuuden tutkia alueellista yhteistyötä toisenlaisesta näkökulmasta. Pragmaattinen inter-regionalismi jäsentää suhteiden valtasuhteita tarkemmin ja poliittinen liberalismi sitoo suhteet laajempaan maailmanpoliittiseen kontekstiin. Pragmaattinen inter-regionalismi on huomattavasti tutkimusalaltaan suppeampi kuin poliittinen liberalismi. Sen hyödyntäminen tutkimuksissa on toistaiseksi kohtuullisen kapeaa. Tämä teoreettinen lähestymistapa puolestaan tarkentaa laajempaa poliittista liberalismia ja tuo erityisesti alueellisen yhteistyön keskeiset ulottuvuudet esille. Täten nämä kaksi erilaista teoriaa tukevat toisiaan ja muodostavat uudenlaisen näkökulman alueellisten suhteiden tarkasteluun.

Ensimmäisenä teoriaviitekehystenä hyödynnän Julia Gilsonin luomaa teoriaa Euroopan unionin ja ASEAN-maiden välisen yhteistyön ja diskurssin arvioimiseksi 2010-luvulta nykypäivään. Artikkelissaan Gilson esittelee *pragmaattisen inter-regionalismin*, jonka avulla hän hahmottelee EU:n ja ASEAN-maiden välisiä suhteita.

Pragmaattinen inter-regionalismi muodostuu neljästä suhteita luonnostelevasta käsitteestä, jotka ovat *Nesting, Fluidity ja Flexibility, Core drivers* sekä *Power balancing*. Näiden käsitteiden lisäksi on hyvä määritellä yleisesti mitä tarkoitamme inter-regionalismilla ja miten käsite auttaa avaamaan alueiden välistä yhteistyötä. Lisäksi sidon EU:n ja ASEAN-maiden suhteita laajempaan teoreettiseen viitekehykseen Stephan Haggardin "The liberal view of international relations in Asia" (*The Oxford Handbook of the International Relations of Asia 2014*) artikkelin avulla.

Inter-regionalismilla viitataan yleisesti alueiden väliseen yhteistyöhön ja käsite on vakiinnuttanut paikkansa kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa. Inter-regionalismin keskeinen lähtökohta on ilmentää kahden eri alueen välistä kansainvälistä toimintaa. Esimerkiksi Euroopan unionin ja Afrikan tai Euroopan unionin ja Aasian välinen kasainvälinen yhteistyö voidaan tulkita inter-regionalismiksi. Inter-regionalismi usein tarkastelee joidenkin yhteisöjen tai kansainvälisten organisaatioiden suhteita eri alueiden välillä. Euroopan unionin ja Aasian välinen inter-regionalismi on etenkin ASEM ja ASEAN-ryhmittymissä erityisen kattavaa. Näiden alueiden inter-regionalismiin liittyvät laajat teemat kuten kauppa, kulttuuri ja teknologia (Söderbaum, Stålgren & Langenhove 2006 s.367).

Osittain inter-regionalismin vastakohtana voidaan pitää kahdenkeskeistä, nk. Bilateraalista yhteistyötä. Tämä menettely tarkoittaa esimerkiksi tilannetta, jossa Euroopan unioni syventää esimerkiksi kauppasuhteita yhden kansallisvaltion kanssa kerrallaan, sen sijaan että yhteistyötä syvennettäisiin jonkin alueellisen laajemman organisaation kanssa. Bilateraalin yhteistyö on näkynyt Euroopan unionin ja ASEAN-maiden yhteistyössä mm. FTA-sopimuksissa.

Toisaalta voimme hahmottaa alueellisen yhteistyön ja inter-regionalismin jonkinlaisena alueiden välisenä bilateralismina: kaksi aluetta käy vuoropuhelua ja mahdollista kauppaa keskenään. Täten inter-regionalismi sortuu siis omalta osaltaan myös bilateralismiin, eikä ole välttämättä täydellinen vastaus valtioiden väliseen bilateraaliin yhteistyöhön.

Julie Gilson pragmaattinen inter-regionalismi koostuu neljästä alueellista yhteistyötä tarkastelevasta ydinkäsitteestä. *Nesting*-käsitteellä tarkoitetaan tilannetta, jossa uudenlainen muodostettu kansainvälinen yhteistyö sidotaan jo olemassa oleviin normeihin sekä rakenteisiin. Näihin rakenteisiin sitominen alueellisessa yhteistyössä mahdollistaa sen, että uusi yhteistyö tai instituutio kykenee ottamaan elementtejä jo olemassa olevista laajemmista instituutioista. Näiden lainattujen elementtien avulla uusi yhteistyö tai instituutio varmistaa yhteensopivuutensa toisten instituutioiden avulla ja sitoo itsensä laajempaan maailmanpoliittiseen kontekstiin. (Gilson 2020 s.731)

Flexibility -käsitteillä tarkoitetaan lyhyesti toimijoiden liikkumista kansainvälisellä areenalla. Yleisesti erilaisissa yhteistyöhankkeissa joustavuuden mahdollisuus ja taito voi antaa kansainvälistä hyötyä. Gilson esittää artikkelissaan esimerkkinä Venäjän asemaa ASEM-ryhmässä. Tässä ASEM-ryhmässä ovat perinteisesti kohdanneet Aasian ja Euroopan alueet. Kuitenkin Venäjä onnistui asettumaan merkittävään asemaan kuulumalla samanaikaisesti sekä Euroopan että Aasian ryhmittymään. *Fluidity*-käsitteellä puolestaan voimme kuvata jonkin toimijan kykyä muuttaa lähestymistapaa suhteessa johonkin toiseen toimijaan. Tässä Gilson on esittänyt esimerkin Euroopan unionin ja Kiinan välisestä suhteesta. Gilson esittää, että EU on useampaan otteeseen vuoroin höllentänyt ja vuoroin kiristänyt suhtautumistaan Kiinaan (Gilson 2020 s. 732).

Core Drivers käsitteellä Gilson viittaa toimijoiden välisen yhteistyön keskeisiä jaettu arvoja ja motiiveja. Keskeiset motiivit on sidottu olennaiseksi osaksi toimijoiden välistä yhteistyötä ja kumppanuutta, ja ovat täten keskeisessä osassa määrittämässä mm. Sitä mitä yhteistyöllä haetaan. Nämä keskeiset arvot ja motiivit ovat luonteeltaan sellaisia, mitkä ajavat toimijoiden välistä yhteistyötä eteenpäin. Joistakin jopa keskeisistä arvoista on mahdollista luopua tarkasteltavassa yhteistyössä, mutta Giles esittää, että ilman mitään yhteistyötä ankkuroivia arvoja olisi toimijoiden välinen yhteistyö hyvin haastavaa (Gilson 2020 s.732).

Viimeinen Gilsonin ydinkäsite on *Power balancing*. Yksiselitteisesti power balancing tarkoittaa kansainvälisissä suhteissa osapuolten valta-asetelmien

tasapainottamista sekä mahdollisten jännitteiden purkamista. Tämä voi tapahtua esimerkiksi erilaisten konferenssien tai valtiavierailuiden muodossa (Gilson 2020 s. 732–733). Valta-tasapainoon liittyvät ajatukset ovat vahvasti läsnä myös muissa maailmanpolitiikkaa tulkitsevissa teorioissa, kuten seuraavaksi esitetyssä poliittisessä liberalismissa.

3.3 Poliittinen liberalismi Aasian alueen kontekstissa

Tässä tutkielmassa hyödynnän myös *poliittisen liberalismien* lähestymistapaa Aasian alueen omassa kontekstissa. Kirjoituksessan Haggard luonnehtii Aasian alueella tapahtuvia kansainvälisen yhteistyön verkostoja liberaalista viitekehyksestä käsin. Liberaaliin viitekehykseen kuuluu kansainvälisten suhteiden tarkastelu maiden *sisäpolitiikan, taloussuhteiden* sekä *instituutioiden* näkökulmasta. Keskeistä on siis tarkastella, kuinka nämä aspektit vaikuttavat kansainvälisiin suhteisiin ja kansainväliseen yhteistyöhön. (Haggard 2014 s.45)

Aasian alueen yhteistyössä keskeistä on myös tarkastella mitä maat hakevat yhteistyöllä tai solmituilla suhteilla. Täten eroten realismista, liberaaliin tarkastelukulmaan kuuluu *motiivinen* ja *aikomusten* perusteellinen tarkastelu ja tulkinta. Tämä onnistuu teorisoimalla ja tarkastelemalla muun muassa sosiaalisia normeja tai käytäntöjä. Nämä puolestaan vaikuttavat kansainvälisten suhteiden syvyyteen ja sitovuuteen. Instituutiot puolestaan vaikuttavat maiden välisiin suhteisiin sekä taloudellisten aspektien kautta, mutta ovat myös merkittävässä osassa muun muassa kansainvälisten kriisien ratkaisemisessa sekä valtatasapainon ylläpitämisessä (Haggard 2014 s. 45).

Instituutioiden merkitys näkyy sekä Euroopan unionin että ASEAN-maiden välisessä yhteistyössä, joissa osapuolten asettama merkittävyys instituutioille on paikoin merkittävästi erilainen. Lisäksi instituutiot muovaavat toimijoiden yhteistyön syvyyttä sekä niiden keskeistä luonnetta (Haggard 2014 s. 45). Liberaali tarkastelukulma siis sitoo myös alueellista yhteistyötä laajempaan maailmanpoliittiseen kontekstiin.

Yleisesti poliittinen liberalismi on tulkittu laajempaan politiikan tutkimuksen teoriana. Sen käyttökohteet muun muassa politiikan tutkimuksessa ovat laajoja, sen

tarjoamat teoreettisen mahdollisuudet sopeutuvat monenlaisiin tutkimuskohteisiin. Toiseksi poliittista liberalismia on hyödynnetty paljon isompien maailmanpoliittisten organisaatioiden tutkimukseen kuten Euroopan unionin tai koko Aasian alueen tutkimukseen (Haggard 2014 s. 48). Samaan aikaan poliittinen liberalismi saattaa ilmentyä *statistisena*, eli valtiokeskeisenä. Täten tämän teorian hyödyntäminen antaa uudenlaista näkökulmaa tarkasteltaessa alueellista yhteistyötä.

3.4 The ASEAN way

Termi "*The ASEAN way*" on tutkijoiden hyödyntämä käsite, jolla kuvataan ASEAN-maiden omaa sääntökokonaisuutta. Tämä sääntökokonaisuus voi osittain vaihdella riippuen siitä, keltä osapuolelta kysymme, mutta useimmiten se voi kattaa mm. seuraavanlaisia käsitteitä: menettelynormit, konsultaatioon sekä konsensukseen perustuvat käytännöt, epämuodollisuus sekä kansainvälisten yleissääntöjen noudattaminen. Kansainvälisiin yleissääntöihin kuuluu mm. Alueellinen koskemattomuus, puutteettomuusperiaate sekä pyrkimys konfliktien rauhanomaiseen ratkaisemiseen. Erityisesti puuttumattomuusperiaate sekä konsensus päätöksenteossa ovat kaksi normia, jotka nousevat arvostukseen kaikissa ASEAN-jäsenvaltioissa. Käsitteenä *The ASEAN-way* ei kuitenkaan ole kovinkaan vanha, ja se alkoi saamaan suosiota vasta 1990-luvun loppupuolella (Yukawa 2018 s.299–300).

Käsitettä "*ASEAN-way*" on tärkeä ymmärtää, kun tutkimme ASEAN-suhteita muihin ulkopuolisiin toimijoihin. Se selittää ASEAN-yhteisön toimintatapoja sekä ratkaisuja kansainvälisissä suhteissa. Täten se myös selkeästi esillä, kun tutkimme EU-ASEAN-dialogia. "*ASEAN-way*" -käsitteen mukana tuomat normit ja menettelytavat näkyvät myös mm. Euroopan unionin sekä ASEAN-maiden yhteistyössä sekä keskinäisissä tapaamisissa (Yukawa 2018 s. 299).

4. FTA-NEUVOTTELUT: ALUEIDEN VÄLISESTÄ KUNNI- ANHIMOSTA KAHDENKESKEISIIN SOPIMUKSIIN

Seuraavissa luvuissa sovellan mainittujen teoriapohjien käsitteitä FTA-neuvotteluihin, osapuolten väliseen strategiseen kumppanuussopimukseen sekä vuoden 2024 ministerikokoukseen. Käyn lyhyesti läpi nämä suhteita muokanneet tapahtumat sekä sovellan teoriakäsitteitä näihin tapahtumiin. Lisäksi sidon etenkin poliittisen liberalismin kautta tapahtumien merkitystä nykysuhteisiin sekä tarkastelen suhteiden nykytilaa. Analyysissä korostuvat myös maailmanpoliittisten muutosten mahdollinen vaikutus osapuolten väliseen yhteistyöhön. EU-ASEAN-suhteet ovat kattaneet vuosikymmenten verran yhteistyötä, mutta maailmapoliittinen tilanne on kiristynyt huomattavasti 2020-luvulla tultaessa. Täten on myös mielekästä arvioida mitkä tilanteet mahdollisesti voivat horjuttaa tätä alueellista yhteistyötä ja millaiset mahdollisuudet EU-ASEAN-suhteilla on tulevaisuudessa.

4.1 Neuvotteluiden kulku ja lopputulos

Euroopan unioni ja Kakkois-Aasian maiden yhteistyöjärjestö aloittivat vapaakauppasopimuksen neuvottelut vuonna 2007. Kuitenkin koko ASEAN-maita koskevasta vapaakauppasopimuksesta ei kahden vuoden neuvotteluiden jälkeen päästy osapuolia miellyttävään lopputulemaan. Neuvottelut asetettiin tauolle vuonna 2009. Vapaakauppaneuvotteluiden epäonnistumisen seurauksena Euroopan unioni vaihtoi neuvottelutaktiikkaansa niin, että se solmisi jokaisen ASEAN-maiden jäsenvaltion kanssa keskinäiset FTA-sopimukset. Tämä tarkoitti siis sitä, että jotkin yhteistyöjärjestön maat aloittivat ja saattoivat loppuun kahdenkeskeiset FTA-sopimukset. Keskinäisen FTA-sopimuksen Euroopan unionin kanssa ovat sopineet mm. Indonesia sekä Singapore (Euroopan parlamentti 2022: Trade negotiations between the EU and ASEAN member states).

Alkuperäisissä vuonna 2007 käynnistyneissä neuvotteluissa Euroopan unionin komissio esitti kolme erilaista skenaarioita FTA-sopimusten toteuttamiseksi. Kolme unionin esittämää vaihtoehtoa olivat neuvotella FTA-sopimus koko ASEAN-ryhmittymän kanssa, solmia FTA-sopimus ASEAN-maiden kanssa jättäen ulkopuolelle Myanmarin, Laosin ja Kambodzan tai solmia FTA-sopimuksia jokaisen jäsenvaltion kanssa erikseen. Toisessa skenaariossa Myanmarin, Laosin ja Kambodzan jättäminen FTA-sopimuksen ulkopuolelle perusteltiin näiden kolmen vähiten kehittyneillä talouksilla (Cuyvers 2007 s.3).

Kaksi vuotta kestäneet neuvottelut alueiden välillä eivät siis johtaneet kahden laajan alueen kattavaan vapaakauppasopimukseen. Sen sijaan solmitut kahden keskeiset vapaakauppasopimukset ovat asettaneet ASEAN-ryhmittymän sisäisiä valtioita taloudellisesti eriarvoiseen asemaan suhteessa Euroopan unioniin. Vuoteen 2022 mennessä mm. Indonesiaa ja Singaporea koskevat neuvottelut ovat astuneet voimaan, mutta osa ASEAN-yhteisön jäsenmaiden kanssa käytävistä FTA-neuvotteluista ovat joko kesken tai eivät ole vielä astuneet voimaan (Euroopan komissio, 2024 s.2). Euroopan unioni ei ole kuitenkaan tyystin luovuttanut alueiden välisestä kauppakumppanuudesta. Vuoden 2021 uudessa Indopasifisessa strategiassa unioni toteaa seuraavalla tavalla:

“Arvioidaan mahdollisuutta jatkaa kauppaneuvotteluja Malesian, Filippiinien ja Thaimaan kanssa ja käynnistää neuvottelut alueiden välisestä kauppasopimuksesta ASEANin kanssa;” (EU:n Yhteistyöstrategia Indopasifisella alueella 2021)

FTA-neuvotteluista kuitenkin merkittävä kitkaa aiheuttanut tekijä oli EU:n ja Myanmarin (entinen Burma) välisen FTA-sopimuksen neuvottelu. Nykyisen Myanmarin taloudellinen ja sisäinen epävakaus oli johtanut tilanteeseen, jossa EU katsoi Myanmarin rikkovan keskeisiä ihmisoikeuksia, jotka puolestaan olivat Euroopan unionille ehdottomia (Euroopan unionin neuvosto 2010 105/22). Muun muassa näiden ihmisoikeusloukkausten takia Euroopan unioni asetti muun muassa taloudellisia pakotteita Myanmaria vastaan. Kahdenkeskeiseen FTA-sopimukseen ei kuitenkaan koskaan päästy, ja neuvottelut kariutuivat 2010-luvun alkupuolella. Euroopan unioni

aloitti Myanmarin kanssa uudenlaiset neuvottelut *Investment Protection Agreement* –sopimuksesta maaliskuussa 2014, mutta neljän neuvottelukierroksen jälkeen neuvottelut ovat olleet jäissä vuodesta 2017 (Euroopan Komissio 2024: *Overview of FTA and other Trade negotiations* s. 3).

4.2 Monimutkaisten neuvotteluiden kauaskantoiset seuraukset

Power-balancing-käsitettä voimme soveltaa osapuolten välisten jännitteiden tarkasteluun. Käsite tunnetaan yleisesti sekä poliittisissa liberalismissa, että pragmaattisissa inter-regionalismissa. Sekä Euroopan unionin että ASEAN-yhteisön toiveena oli molemmat alueet kattava vapaakauppasopimus. Ratkaisuksi siis keksittiin kahdenkeskeiset FTA-sopimukset. Tämän voimme katsoa osittain heijastelevan *power-balancing*-ideaa, sillä epäonnistuneet neuvottelut voivat aiheuttaa osapuolten välille epävarmuutta sekä kitkaa. Täten kompromissi kahdenkeskeisistä FTA-sopimuksista ja aktiivisista tapaamisista mm. Ministerikokouksien muodossa voidaan osaltaan katsoa olevan valtatasapainoa tasoittavaa toimintaa näiden kahden osapuolen välisessä suhteessa.

Vaikka FTA-neuvotteluissa on ensisijaisesti kyse taloudellisista neuvotteluista, vaikuttavat niihin myös muut kansainvälisen politiikan ulottuvuudet. Euroopan unioni suhtautui Myanmarin heikkoon ihmisoikeustilanteeseen painostuksella ja voimakkailla talouspakotteilla sekä painosti ASEAN-maita luomaan painetta Myanmarille. ASEAN-maiden liittouma ei kuitenkaan suostunut unionin lähestymistapaan, vaan suhtautuivat Myanmariin osana ASEAN-yhteisöä ja kannustivat maltilliseen poliittiseen reformaatioon. Erilainen suhtautuminen Euroopan unionin ja ASEAN-maiden välillä johti myös tapaamisten peruuntumiseen osapuolten välillä (Schembera 2016 s.1023). Tässä esimerkissä heijastuu osapuolten erilaiset menettelytavat sekä *The ASEAN-way*-käsitteen ilmentymä.

Täten myös Myanmarin vaikeat neuvottelut verrattuna esimerkiksi Singaporen ja Indonesian nopeasti voimaan astuneisiin FTA-sopimuksiin aiheuttaa epäyhtenäisyyttä ASEAN-maiden sisälle, ja täten luo omanlaisen kerroksen Euroopan unionin ja

ASEAN-maiden väliseen suhteeseen. Euroopan unionin suhtautumiseen ovat siis vaikuttaneet mm. Ihmisoikeuksien ja demokratian laiminlyönti Myanmarissa neuvotteluiden aikana, mutta on myös mahdollista, että Myanmarin ollen ASEAN-maiden vähi- ten taloudellisesti kehittyneitä osallistujamaita hinku luoda keskinäistä FTA-sopi- musta on voinut olla heikompi. Tämä tulkintatapa puolestaan ilmentää poliittisen li- beralismin näkökulmia.

FTA-sopimukset ovat vakiintunut osa kansainvälistä politiikka ja kansainvälistä kaupankäyntiä. FTA-sopimuksia solmivat sekä valtiot että mm. Laajemmat alueelliset toimijat kuten Euroopan unioni. Keskeisenä ideana on siis helpottaa kahden toimijan välisiä kauppasuhteita vapauttamalla esimerkiksi tuontia ja vientiä. Vaikka keskeinen idea FTA-sopimuksissa olisikin sama, neuvotteluissa sovitaan aina toimijoista riippu- via uudenlaisia tekijöitä. Nämä pyritään kuitenkin sovittamaan olemassa oleviin raa- meihin, jotta ne saavat kansainvälisen legitimitetin, ja täten osapuolten toiminta hei- jastelee myös Gilsonin esittämää *Nesting*-käsitteen ideaa.

Myös Myanmarin tapaukseen löydämme Gilsonin teoriaviitekehuksesta kuvaa- van käsitteen. *Fluidity&Flexibility* idea näkyy myös FTA-neuvotteluiden myllerryk- sessä, etenkin kun katsomme tilannetta Myanmarin kautta. Euroopan unioni päätti kiristää kauppapakotteitaan luonnollisesti, kun Myanmar rikkoi sisäpolitiikassaan keskeisiä ihmisoikeuksia. Tällöin unionin suhtautuminen Myanmariin toimijana ki- ristyy. Myöhemmin kun Myanmarin ihmisoikeustilanne kohentuu, unioni vastapai- noksi keventää suhtautumistaan Myanmariin ja lievittää mm. kauppapakotteita. Vaikka malli kuulostaa teoriassa yksinkertaiselta, on sillä silti kauaskantoisia vaiku- tuksia, jotka vaikuttavat myös mm. muiden ASEAN-maiden asemaan suhteessa Eu- roopan unioniin. Myanmarin ja Euroopan unionin välit ovat olleet pitkään vaihtelevat, joka puolestaan voi vaikuttaa mm. siihen, miksi Euroopan unioni haluaa nii vakaasti taata mm. ihmisoikeuksien toteutumisen myös sen ja ASEAN-maiden yhteistyössä.

4.3 Onko alueellinen FTA-mahdoton tulevaisuuden tavoite?

Vaikka kaikki ASEAN-maiden jäsenvaltioiden kanssa neuvoteltuja FTA-sopimuksia ei olla saatu vielä valmiiksi, tarkoittaa tämä sitä, että yli kymmenen vuotta kestänyt prosessi vapaakauppasopimusten suhteen on edelleen kesken. Maailmanpoliittinen tilanne 2020-luvun aikana on kuitenkin luonut omat haasteensa EU:n ja ASEAN-maiden alueiden väliselle yhteistyölle myös taloudelliselta kannalta. 2020-vuonna alkanut koronapandemia aiheutti talouteen negatiivisen vaikutuksen, jonka alavire on kantanut 2020-luvun puoliväliin saakka. Samaan aikaan Ukrainan sota on hankaloittanut Euroopan unionin omaa taloustilannetta mm. Energian saantiin liittyvissä haasteissa sekä sodan vuoksi nousseiden korkojen muodossa (Luo 2021 s.374–375). Täten myös ajatus siitä, että FTA-neuvotteluita alueiden välille jatkettaisiin pian, tuntuu epärealistiselta. Nykyinen maailmanpoliittinen tilanne on ajanut etenkin Euroopan unionin tilanteeseen, jossa pelkästään unionin ja sen jäsenvaltioiden talouden tasapainon ylläpito aiheuttaa haasteita, ja neuvottelukykä -tai intoa, ei ASEAN-maita kohtaan välttämättä löydy.

Ajatus alueellisesta laajemmasta FTA-sopimuksesta osittain mukautuu myös muiden tutkijoiden ajatuksiin EU-ASEAN-kauppasuhteista. Kuten on todettu, ASEAN-toimii konsultaatio ja konsensus ajattelun kautta. Tämä *”The ASEAN-way”* ajattelu voi myös ilmentyä FTA-sopimuksen tulevaisuutta pohtiessa: Kuinka todennäköistä olisi, että ASEAN-maat itsessään pääsisivät yksimielisyyteen siitä, millä ehdoilla vapaakauppasopimus toteutettaisiin? Lisäksi olisi huomioitava myös Euroopan unionin toiveet ja vaatimuksen sopimuksen sisällöstä. Tätä samanlaista *”ASEAN-way”* ajattelua ajaa myös Yukawa omassa vuoden 2018 artikkelissaan koskien ASEAN-maiden menettelytapoja (Yukawa 2018). Täten myös tämä tulkinta osittain nojaa ja tukee aikaisempaa tutkimusta EU-ASEAN-suhteista. On kuitenkin hyvä huomioida, että vaikka kattavan FTA-sopimuksen saaminen lähitulevaisuudessa vaikuttaisi epätodennäköiseltä, ei se ole kuitenkaan mahdoton saavutus, sillä osapuolet ovat onnistuneet sopimaan myös laajempia alueita koskevia ja yhteistyötä määrittäviä sopimuksia, kuten Strategisen kumppanuuden sopimuksen vuosille 2023–2027.

5. EU-ASEAN STRATEGINEN KUMPPANUUSSOPIMUS 2023-2027

Euroopan unionin sekä ASEAN-maiden välisen strategisen kumppanuussopimuksen (engl. Strategic partnership) luomisen synnytti monenlaiset erilaiset tekijät. ASEAN-maat olivat halukkaita kasvattamaan omaa taloudellista yhteistyötään muodostamalla ASEAN-talousyhteisön (engl. ASEAN Economic Community, AEC) ASEAN-maiden talousyhteisö astui voimaan 2015. Pian tämän jälkeen Euroopan unioni lisäsi omaa investointiaan alueelle. Kumppaneiden välinen yhteistyö tiivistyi myös poliittisella sekä sosiokulttuurillisella sektorilla. Vuonna 2017 järjestetyssä ASEAN-EU-ministerikokouksessa osapuolet loivat katsauksen alueiden väliseen yhteistyöhön 2020-luvulle. Kyseisessä kokouksessa osapuoletsopivat myös selkeän strategisen ulottuvuuden kehittämistä jo olemassa olevaan yhteistyöhön (Giles 2020 s. 728–729).

Vuonna 2021 Euroopan unioni uudistaa omaa indopasifisen alueen strategiaansa, jossa määritellään myös ASEAN-maiden kanssa tehtävän kumppanuuden raamit. Vuoden 2023 ministerikokouksessa osapuolet sopivat tavoista toteuttaa strategista kumppanuuttaan vuosina 2023–2027 dokumentissa *“Plan of Action to Implement the ASEAN-EU Strategic Partnership (2023–2027)”* Tässä toteuttamissuunnitelmassa korostuvat jälleen kahden alueellisen toimijan yhteistyön keskeisimmät pääpilarit: taloudellinen, poliittinen ja sosiokulttuurillinen. Tässä dokumentissa on neljänneksi kohdaksi nostettu myös kohta *“Cross Pillar co-operation”* eli vapaasti suomennettuna pilarien välinen yhteistyö. Tällä viitataan EU:n ja ASEANin väliseen yhteistyön jatkuvuuteen sekä erilaisten pienempien yhteistyöhön liittyvien hankkeiden jatkuvuuden takaamiseen. Dokumentissa on eritelty lukuisia erilaisia yhteistyön osa-alueita, mutta tässä osiossa tarkastelen erityisesti dokumentin ja osapuolten yhteistyön strategista ulottuvuutta.

Ensimmäinen huomiota herättävä kohta koskee EU:n ja ASEANin yhteistyötä ASEAN vetoisessa turvallisuusrakenteessa. Tämä käytännössä tarkoittaa tilannetta, jossa ASEAN-maiden omalla geopoliittisella alueella Euroopan unioni osaltaan

sitoutuu toimimaan ASEAN-maiden parhaaksi katsomallaan tavalla tietyissä rajatuissa yhteistyötä syventävissä kysymyksissä.

5.1 ASEANin toimijuuden takaaminen

Toinen näkökulma, jonka kautta voimme lähestyä EU-ASEAN suhteiden ASEAN-vetoisuutta liittyy ASEAN-yhteisön oman toimijuuden takaamiseen. Voimme tulkita EU:n myöntämän ASEAN-vetoisuuden myös niin, että Euroopan unionia lopulta palvelee enemmän ASEANin vapaan toimijuuden takaaminen sen omalla geopoliittisella alueella. Täten ASEAN kokee, että se saa määrittää yhteistyön raameja ja osaa painopisteistä omalla alueellaan. Samanaikaisesti Euroopan unioni hyötyy tästä suhteesta enemmän, kuin tilanteesta, jossa se määritteli tiukemmin yhteistyön painopisteitä sekä yhteistyön edistämisen raameja. Lisäksi alueen geopoliittinen tilanne voidaan tulkita turvallisemmaksi, jos sen tasapainoon ei ole merkittävästi puuttumassa aivan toinen alueellinen toimija kuten Euroopan unioni.

Tämä asetelma puolestaan luo osapuolten välille selkeän, mutta osittain herkän tasapainon. Euroopan unioni ei voi käyttää liikaa valtaansa suhteessa ASEAN-yhteisöön, jotta ASEANin toimijuuden vapaus on taattu, mutta ASEAN ei voi myöskään muokata yhteistyötä liikaa sen toiveiden mukaisesti, jotta Euroopan unionin puolelta sille tärkeät kiinteät elementit säilyvät ja yhteistyöllä on meriitit jatkoa. Samanaikaisesti Euroopan unionin täytyy pitää tietynlaista etäisyyttä ASEAN-maiden geopoliittiseen alueeseen, jotta valmiiksi jo heikentynyt geopoliittinen tilanne etenkin Etelä-Kiinan merellä ei horjuisi tarpeettomasti enempää. Täten ASEANin toimijuuden takaaminen heijastuu erityisesti osapuolten motiivien tulkinnan kautta. Tämä siis osittain korostaa poliittisen liberalismien luomaa teoriakehystä.

5.2 Kumppanuussopimuksen toteutumisen mahdollisuudet

Laajempia kumppanuussopimuksia voidaan tarkastella kriittisenä osana kansainvälisiä suhteita ja niiden konkreettista toimivuutta. Euroopan unioni sekä ASEAN-yhteisö olivat kuitenkin perustaneet yhteistyötään jo aikaisempaan yhteistyöhön, jolloin uusi strateginen kumppanuussopimus vuosille 2023–2027 pitkälti heijastelee jo

aikaisemmin sovittua ja toteutettua yhteistyötä. Täten kumppanuussopimuksen rakentaminen aikaisemman yhteistyön kehikolle heijastelee Gilesin esittämää *nesting*-käsitettä.

Toisaalta on hyvä tarkastella ASEANin sekä Euroopan unionin omia sisäpoliittisia tilanteita. Jos tarkastelemme Euroopan nykytilannetta, voimme todeta, että Euroopan unionilla on lukuisia muita kriisejä- sekä sisäisiä, että ulkoisia, jotka vaativat sen välittömämpää huomiota. Esimerkiksi kiristynyt Lähi-idän tilanne vuoden 2023 sekä jatkunut Ukrainan sota vuodesta 2022 ovat sellaisia, jotka geopolittisesti ovat unionille sellaisia, jotka vaativat läheisyytensä vuoksi enemmän huomiota sekä taloudellisesti että diplomaattisesti.

On hyvä huomioida myös Euroopan unionin tarjoama kumppanuuden mukana tuleva mahdollinen geopoliittinen valttikortti. Kiinalla on sekä taloudellista että poliittista vaikutusvaltaa ASEAN-maihin Kiinan taloudellisesta modernisaatiosta 1970-luvulla saakka. Kiinan vaikutusvalta huolettaa myös Euroopan unionia, sillä EU kilpailee Kiinan kanssa ASEAN-maiden taloudellisesta vaikutusvallasta ja diplomaattisesta huomiosta (Marie-Knapp 2015 s. 412&414, Wong 2012).

Euroopan unionin ja ASEAN-maiden yhteistyötä voi hankaloittaa mm. Kiinan merkittävät investoinnit Vietnamiin, sekä ASEAN-maiden sisäinen epäyhtenäisyys suhteessa Kiinaan. Viime vuosina jännitteitä alueella aiheuttavat Kiinan järjestämät aktiiviset sotaharjoitukset sen aluevesillä sekä Yhdysvaltojen pyrkimys vähentää Kiinan hegemoniaa Etelä-Kiinan merellä. Yhdysvallat on myös lisännyt aktiivisuuttaan alueella, joka on aiheuttanut geopolittisesti jännittyneen tilanteen alueelle, jonka osapuolina Yhdysvaltojen ja Kiinan lisäksi ovat yleisesti Kakkois-Aasian maat geopolittisen läheisyytensä vuoksi (Maier-Knapp 2015 s. 416 & Putri ym. 2020 s.187–188).

Haastavan geopolittisen tilanteen sekä ASEAN-maiden oman yhtenäisyyden puuttuminen suhteessa Kiinan toimintaan on selvästi yksi tulevaisuuden haaste Euroopan unionin ja ASEAN-maiden välisessä suhteessa. Euroopan unionin toimintamahdollisuudet alueella ovat rajalliset johtuen geopolittisesti eroavasta sijainnista sekä Euroopan unionin sitoutumisesta toimia kansainvälisellä areenalla

rauhanomaisin keinoin. Haastetta lisää entisestään se, että Euroopan unionilla on itseään merkittävästi koskevia kriisejä ja konflikteja sen omalla lähialueella, jotka vaativat unionin diplomaattista, että taloudellista huomiota, ja koettelevat täten sen omaa maailmanpoliittista toimintakykyä.

Yleinen ASEAN-ryhmittymän kanta on suhtautua tilannetta liennyttävästi. Kuitenkin samanaikaisesti ASEAN-ryhmittymään kuuluvat valtiot ovat suhtautuneet epäyhtenäisesti kasvaneeseen Kiinan vaikutusvaltaan: Malesia on ilmoittanut kasvatavansa sotilaallista valmiuttaan Kiinan vuoksi, kun samaan aikaan Indonesia on ilmoittanut jättäytyvänsä ulos Etelä-Kiinan meren kiistasta (Putri ym. 2020 s. 188–189).

Nämä realiteetit huomioiden, voi olla ASEAN-maiden sisäisissä motiiveissa tukeutua kumppaniin, joka kannattaa osapuolen omaa suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Epävarmuutta kuitenkin luo Euroopan unionin lopulliset toimintamahdollisuudet tällä geopoliittisella alueella sekä ASEAN-maiden luotto siihen, että Euroopan unioni tukisi heitä mahdollisen konfliktin muodostuessa. Täten näissä edellä mainituissa huomioissa korostuu poliittisen liberalismiin teemat.

Toistaiseksi kuitenkin strateginen kumppanuussopimus korostaa rauhan ja vakauden säilyttämistä molemmilla alueilla. Vaikkei konkreettista turvallisuusliittoutumaa olekaan, voimme tulkita rauhan ja vakauden korostamisen etenkin ASEAN-alueella olevan vastaus Kiinan harjoittamaan lisääntyneeseen aktiivisuuteen. Tätä implikoi etenkin sopimuksessa korostettu merialueiden turvallisuus ja vakaus. Etenkin korostettuna osana dokumentista löytyy kansainvälisen lain noudattamisen sekä valtioiden suvereniteetin takaamisen ylläpito ja edistäminen.

Euroopan unioni on myös listannut vuonna 2021 erityisesti indopasifiselle alueelle keskittyneitä uudenlaisia turvallisuusuhkia. Näitä ovat mm. Kyberrikollisuus, tiedon manipulointi ja häirintä sekä erilaisiin ydin- kemikaali- ja biologisiin aseisiin liittyvä huolet. Nämä unionin huolet voivat nousta myös EU-ASEAN yhteistyön uudenlaisiksi kärkiteemoiksi myöhemmin 2020-luvun aikana, sillä myös ASEAN on pitkään ilmoittanut samanlaiset huolenaiheet jo omassa peruskirjassaan vuonna 2007 (Euroopan unioni, Indopasifinen strategia 2021, The ASEAN Charter 2007 s. 3–4).

Täten samankaltaisia intressejä osapuolten välillä löytyy myös tulevaisuuden yhteistyötä ajatellen.

Lisäksi on hyvä huomioida, että strategisen kumppanuuden toteutuminen nyky maailmanpoliittisessa tilanteessa voi osoittautua haastavaksi. Jos taloudelliset ja maailmanpoliittiset aspektit ovat epävakaita, alueet muodostavat kansallisvaltiot voivat kääntyä ns. "sisäänpäin" omat etunsa ja turvallisuutensa taatakseen. Tämä puolestaan voi vähentää kiinnostusta ja intoa laajempaan alueelliseen yhteistyöhön. Vaikka strateginen kumppanuussopimus on laajemman alueellisen yhteistyötä määrittäväksi suunnitelmaksi kohtuullisen tarkka, jättää se silti joustavuutta ja tulkinnanvaraavaa konkreettiselle toteuttamiselle. On hyvä huomioida, että vaikka kyseinen kumppanuussopimus osapuolten välillä on yleisesti hyväksytty, se on luonteeltaan vain suuntaviivaa kartoittava. Täten voi olla mahdollista, ettei strategisen kumppanuussopimukseen kirjattuja tavoitteita ja osa-alueista voi jäädä toteutumatta, tai toteutua erilaisilla mittakaavoilla.

Tulkinta strategisen kumppanuussopimuksen haasteista ja sen muodostukseen ja toteutukseen liittyvistä motiiveista osittain tukee nykyistä tutkimuskirjallisuutta poliittisen liberalismien osalta, mutta tuo huomattavasti erilaisen näkökulman etenkin pragmaattisen inter-regionalismin puolesta. Kuten on todettu, nykyinen tutkimuskirjallisuus EU-ASEAN-suhteiden ympärillä on pitkälti keskittynyt suhteiden tarkasteluun normatiivisen vallan kautta. Täten myös tietyt aineistot tai tulkintakulmat nousevat esiin esimerkiksi sisäisten motiivien tai pragmaattisen inter-regionalismin tuoman kategorisoivan tulkintatavan sijaan.

Toistaiseksi strateginen kumppanuussopimus korostaa rauhan ja vakauden säilyttämistä molemmilla alueilla. Vaikkei konkreettista turvallisuusliittoumaa olekaan, voimme tulkita rauhan ja vakauden korostamisen etenkin ASEAN-alueella olevan vastaus Kiinan harjoittamaan lisääntyneeseen aktiivisuuteen. Tätä implikoi etenkin sopimuksessa korostettu merialueiden turvallisuus ja vakaus. Etenkin korostettuna osana dokumentista löytyy kansainvälisen lain noudattamisen sekä valtioiden suvereniteetin takaamisen ylläpito ja edistäminen.

Euroopan unioni ja ASEAN-yhteisö ovat siis luoneet useamman vuoden kattavat yhteistyön raamit, joissa ilmentyvät seikat heijastelevat laajemmin osapuolten välisiä suhteita sekä tulevaisuuden mahdollisuuksia. Strategisen kumppanuussopimuksen toteutuksessa tärkeää ovat myös aktiiviset tapaamiset kumppaneiden välillä, joista kertovat esimerkiksi järjestettävät ministeritapaamiset.

6. VUODEN 2024 MINISTERITAPAAMINEN

Helmikuussa 2024 Euroopan unionin ja ASEAN-maat kokoontuivat yhteen ministerikokoukseen, jossa muun muassa vahvistettiin jo olemassa olevia yhteistyön peruskielisiä sekä luotiin tavoitteita tulevaisuuden yhteistyölle. Ministerikokouksen keskeisiä teemoja olivat mm. Solmitun strategisen yhteistyön jatkaminen, vakaan ja avoimen kaupan turvaaminen sekä ihmisoikeuksiin, digitalisaatioon sekä energiaan liittyvät teemat. Ministerikokouksessa luotiin myös katsaus erilaisiin osapuolten välisiin yhteistyöhankkeisiin mm. Digitalisaation (ASEAN Digital Economy Framework Agreement (DEFA)) sekä energian (ASEAN-EU Energy Dialogue) saralla (24th EU-ASEAN Ministerial meeting 2024).

Ministerikokous siis luo katsauksen osapuolten väliseen monitasoiseen yhteistyöhön, siihen millaisia motiiveja, tavoitteita sekä arvoja maiden välisestä yhteistyöstä löytyy 2020-luvulla. Osapuolten välisen yhteistyön tarkastelun kannalta keskinäisten tapaamisten tarkastelu on merkittävää, sillä se antaa ajankohtaisen kuvan kaikista yhteistyön osa-alueista, sekä tarkentaa esimerkiksi edellä mainitun strategisen kumppanuuden toteuttamista. Myös näihin keskinäisiin tapaamisiin voimme myös soveltaa sekä pragmaattisen inter-regionalismia että poliittista liberalismia näkökulmia.

6.1 Yhteisten raamien ja instituutioiden kautta eteenpäin?

Kun tarkastelemme Euroopan unionin ja ASEAN-maiden ministerikokousta vuodelta 2024, voimme lukea auki erilaisia pragmaattisen inter-regionalismin sekä poliittisen liberalismia muotoja. Pragmaattisen inter-regionalismin kannalta selkeimmin esittyy *power balancing*: Kumppanien aktiivinen tapaaminen liennyttää mahdollisia hankaluuksia suhteessa. Molemmilla osapuolilla on omat odotukset, motiivit sekä toiveet osapuolten väliseen keskinäiseen kumppanuuteen. Ministerikokouksen julkilausmassa on listattu osapuolten keskinäisiä toiveita sekä tavoitteita yhteistyölle. Tästä listauksesta voimme lukea yhteensovittavuutta, sillä sekä Euroopan unionille keskeiset teemat kuten ilmastonmuutoksen torjuminen on listattu julistukseen. Toisaalta julistuksesta löytyy myös ASEAN-maiden keskeisiä tavoitteita, kuten poliittinen,

sosiokulttuurillinen että taloudellinen ulottuvuus, joihin Euroopan unioni on osin myöntynyt kumppaneiden välisen yhteistyön historiassa. Täten myös aktiiviset tapaamiset luonnollisesti mahdollistavat näiden tavoitteiden yhteensovittamisen.

Vaikka EU ja ASEAN suhtautuvat erilaisten instituutioiden merkitykseen vaihtelevalla tavalla, on silti tärkeä huomioida, että ilman minkäänlaisia institutionalisointuneita järjestelmiä olisi tämän inter-regionaalisen yhteistyön ylläpitäminen paikoin hyvin haastavaa. Esimerkiksi ministerikokouksissa on saavutettu kriittisimmät yhteistyön merkkipaalut, ja molemmat osapuolet ovat useasti hyötynet tästä instituutiosta. Esimerkiksi laajempien taloudellisten sopimusten luominen olisi käytännössä mahdotonta ilman järjestäytyneitä instituutioita.

Vaikka ASEAN-ryhmittymän keskeinen toimintaperiaate ei ole välttämättä instituutiolähtöistä, voimme kuitenkin tulkita yhteistyön ylläpitämisen tarvittavien instituutioiden yleisen hyväksymisen myös *core drivers* -käsitteen kautta. Vaikka instituutiovetoisuus onkin Euroopan unionille luonteva tapa suhtautua kansainvälisiin kumppanuuksiin, ovat erilaiset instituutiot myös laajemmin hyväksytyt ASEAN-maiden kontekstissa. Täten voimme tulkita, että osapuolten nojautuminen yhteistyön instituutioihin voidaan tulkita myös *core drivers* -ajattelun heijastumisena.

On todennäköistä, että sekä EU että ASEAN nojaavat vastaavaan ministerikokousmalliin myös tulevaisuudessa. Kuitenkin kokousten toteuttamiseen tulevaisuudessa saattavat vaikuttaa esimerkiksi maailmanpoliittisen tilanteen tuomat haasteet sekä kuinka paljon ASEAN-yhteisö haluaa nojata esimerkiksi omaan konsultaatio ja konsensus periaatteen toteuttamiseen. Tämä *The ASEAN-way*-käsitteen ilmentymä saattaa mahdollisesti aiheuttaa ratkaisuja vaativia tapahtumia EU-ASEAN-suhteessa, sillä eteen saattaa tulla tilanteita, jossa ratkaisuja osapuolten välillä on tehtävä nopeasti. Tässä kohtaa poikkeavat toimintamallit saattavat aiheuttaa haasteita.

Kuitenkin osapuolet voivat hyötyä aktiivisista tapaamisista myös tulevaisuudessa, etenkin uusien haasteiden edessä, joissa osapuolten odotetaan ottavan kantaa johonkin uudenlaiseen muutokseen. Tällainen tilanne saattaa tulla esiin esimerkiksi Donald Trumpin alkavalla presidenttikaudella Yhdysvalloissa. Donald Trumpin

valinta presidentiksi voi aiheuttaa ulkopoliittista epävarmuutta myös EU-alueelle, jonka vuoksi myös unionin huomio voi keskittyä enemmän alueen omien liittolais-suhteiden ylläpitoon sekä mm. taloussuhteiden mahdolliseen vahvempaan huomioon suhteessa Yhdysvaltoihin (Emissary 14.11.2024) Trumpin tuleva valtakausi voi aiheuttaa epävarmuutta indopasifiselle alueelle, joka voi näkyä esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Kiinan suhteisiin tulevalla epävakaudella (Helsingin sanomat 7.11.2024). Trumpin toinen presidenttikausi alkaa tammikuusta 2025, joten tällä hetkellä virallista tutkimustietoa tai varmistettuja hankkeita ei ole käynnissä. Tämä muutos huomioiden voi olla mahdollista, että EU ja ASEAN haluavat ylläpitää tiivistä yhteydenpitoa ministerikokousten muodossa.

6.2 Keikahdus kumppanista neuvojaksi?

Kuten on todettu, etenkin vuoden 2024 ministerikokouksen keskeisiä teemoja yleisen strategisen kumppanuuden jatkamiseksi olivat erilaiset sosiokulttuurilliset teemat. Osapuolten julkaisemassa yhteisessä julkilausumassa mainitaan mm. ruokaturvallisuuden ja ihmisoikeuksiin liittyvät teemat. Lisäksi on huomattava, että kyseisessä kokouksessa Euroopan unioni on luvannut 10 miljardia euroa ASEANin tukemiseen Euroopan unionin oman ”*Global Gateway*” -strategian kautta. (Euroopan unioni, Global Gateway) Tämän vuoksi ministerikokouksen julkilausuman tarkastelu on hedelmällistä, kun tarkastelemme yleisemmin EU:n ja ASEAN-maiden yhteistyötä.

Dokumenttia tarkemmin tarkasteltaessa nähdään edelleen jatkuva ASEAN-veitoisuus: yhteistyö syventämistä jatketaan pitkälle 2020-luvulle edelleen ASEAN-johdoisesti ja sen omilla alustoilla. Toisaalta tapaamisen keskeiset teemat keskittyvät hyvin pitkälti mm. ASEANin alueen kehittämiseen. Esimerkiksi ihmisoikeuksiin tai ruokaturvallisuuden ja riittävän ravinnon teemat ovat luonteeltaan sellaisia, että ne koskettavat huomattavasti painavammin ASEANin aluetta kuin enemmän kehittyntä Euroopan unionin aluetta.

Kun tutkimme asetelmaa poliittisen liberalismiin kautta, huomaamme, että huolimatta yhteistyön pääpuolin näkyvästä ja kirjatusta ASEAN-vetoisuudesta, on Euroopan unionilla huomattavasti valtaa suhteessa ASEAN-maihin. Sen tulevaisuudessa tarjoama valtava rahoitus alueen kehittymiseksi on varmasti ASEAN-alueen taloudelliselle kehitykselle merkittävää. Rahoitus ei kuitenkaan tule ilman Euroopan unionin omia ehtoja: alueen kehittämistä kestävä kehityksen teemojen mukaisesti, demokratian ja vapaiden yhteiskuntien kehittämistä sekä vankkaa ihmisoikeuksien tukemista.

On kuitenkin myös mielekästä pohtia, ovatko osapuolten asettamat ehdot tasapainossa. Toteutuuko ASEANin toivoma yhteistyön vetoisuus alueella? Osittain jo Euroopan unionin valtavan rahoituksen tavoitteiksi puettujen ehtojen vuoksi ASEAN jää yhteistyössä mahdollisesti valtasapainollisesti alakynteen. Yhtenä yhteistyön heikkona kohtana onkin yhteistyön "keikahtaminen" entistä Eurooppa-vetoisemmaksi. Liiallisuuteen edetessään ASEAN voikin etsiä itselleen toista mahdollista rahoitusta tarjoavaa kumppania löysemmillä "ehdoilla", sillä ASEAN-yhteisön huomiosta kilpailevat aktiivisesti myös muut maailmanpoliittiset toimijat.

Ajatus Euroopan unionin keikahtamisesta "neuvojan rooliin" heijastuu myös muissa EU-ASEAN-suhteita käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa. Esimerkiksi Lisbeth Aggestamin tarkastelee Euroopan unionin roolia erityisesti "maailmanparantajana" ja aktiivisena lähettiläänä paremman maailman puolesta esimerkiksi juuri demokratian ja rauhan teemojen kautta (Aggestam 2008 s.1-2).

Poliittinen liberalismi siis avaa etenkin suhteista löytyviä motiiveja sekä tarkoitusperiä, jotka eivät ensitarkastelulla dokumenteista välttämättä avaudu. Poliittisen liberalismiin avulla havaitsemme siis ASEAN-vetoisuuden sekä Euroopan unionin rahoitukseen liittyvät haasteet, sekä antaa syvempää tarkastelukulmaa siihen, millaisten sisäisten valta-asetelmien sekä motiivien tasapainottelun kanssa EU-ASEAN-suhde kamppailee ja miten se konkreettisesti heijastuu muun muassa osapuolten erilaisissa yhteistyöhankkeissa ja tapaamisissa.

6.3 Alueellisen yhteistyön sitkeät toteuttajat

Euroopan unionin ja ASEAN-yhteisön yhteistyö on kaikista haasteista huolimatta toiminut esimerkkinä alueellisen yhteistyön mahdollisuudesta maailmanpoliittisella areenalla. Huolimatta esimerkiksi epäonnistuneista FTA-neuvotteluista, osapuolet hyötyvät toisistaan taloudellisesti merkittävästi. Lisäksi ASEAN-yhteisö on saanut Euroopan unionista kumppanin, joka on tukenut sen kehitystä merkittävästi erityisesti talouden ja sosiokulttuurillisten teemojen saralla. Lisäksi Euroopan unioni on kannustanut ASEAN-yhteisön jäsenmaita demokraattisiin järjestelmiin siirtymisessä sekä täten auttanut ASEAN-yhteisöä löytämään paikkansa maailmanpoliittisena toimijana. Tämän myötä myös ASEAN on halunnut pysyttäytyä toimijana, joka pyrkii kunnioittamaan muun muassa ihmisoikeuksia, torjumaan ilmastonmuutosta sekä edistämään ihmisoikeuksia.

Lisäksi Euroopan unioni ja ASEAN-yhteisön suhde voidaan nähdä myös inspiroivana esimerkkinä: kahden täysin eri geopoliittisella alueella toimivan yhteisön ja osittain täysin erilaisista menettelytavoista lähtöisin olevat toimijat voivat myös epävarmassa maailmanpoliittisessä tilanteessa harjoittaa hedelmällistä yhteistyötä. Myös suhteen toteuttamiseksi nähty aito halu harjoittaa yhteistyötä on vaatinut todennäköisesti massiivisen neuvottelukoneiston, jonka avulla osapuolten motiivit on saatu sovitettua yhteen. Vaikka näin valtava ja monitasoinen alueellinen yhteistyö on riippuvainen myös mm. taloudesta ja maailmanpoliittisesta ilmapiiristä, sen keskeinen kantava voima kuitenkin löytyy aidosta toiveesta ylläpitää tätä uniikkia dialogia ja mahdollisesti kehittää alueita kohti valoisampaa tulevaisuutta.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa tarkastelin kahden alueellisen toimijan; Euroopan unionin sekä ASEAN-yhteisön välisen alueellisen yhteistyön mahdollisuuksia, lähtökohtia sekä tulevaisuuden näkökulmia. Tarkasteltavan aineiston perustella voimme osittain todeta, että näillä osapuolilla on kattavat edellytykset jatkaa ja tiivistää kahdenvälistä alueellista yhteistyötään. Tätä väitettä tukevat erityisesti tutkielmassa tarkastellut institutiot sekä osapuolten sopimat kattavat yhteistyötä määrittävät sopimukset ja strategiat. Kuitenkin tarkastelussa nostin esiin myös erilaisia haasteita, jotka osapuolten pitää ylittää jatkaakseen inter-regionaalista yhteistyötä taipumatta esimerkiksi kahden osapuolen välisiin bilateraalsiin sopimuksiin.

Tarkasteltuna pragmaattisen inter-regionalismin sekä poliittisen liberalismien kautta voimme todeta, että yhteistyölle löytyy monia sitä edistäviä tekijöitä. Nämä muodostuvat joko osapuolten omista motiiveista ja tavoitteista yhteistyön ylläpitämiseksi sekä mm. osapuolten jakamista keskeisistä arvoista ja yhdistävistä tekijöistä sekä valmiiksi olemassa olevien maailmanpoliittisten raamien hyödyntämisestä. Toisaalta on hyvä todeta, että nämä samaiset tekijät voivat olla luonteeltaan myös yhteistyötä hidastavia tai heikentäviä. Esimerkiksi edistävinä tekijöinä voimme nähdä mm. yhteensopivat yhteistyön teemat, mutta haasteeksi puolestaan vallanjaon suhteessa näiden tavoitteiden asettamiseen ja toimeenpanoon.

Muuttunut maailmanpoliittinen tilanne luo uudenlaiset kerroksen myös EU-ASEAN-suhteisiin. Tässä tutkielmassa olen alustavasti analysoinut erilaisten maailmanpoliittisten muutosten vaikutusta EU-ASEAN suhteisiin, sekä suhteiden mahdollisuuksiin tulevaisuudessa. Pitkän aikavälin vaikutuksia esimerkiksi suhteiden toimintamahdollisuuksiin ja tavoitteiden toteuttamiseen on kuitenkin vielä vaikea arvioida tapahtumien tuoreuden vuoksi.

Yhteistyön tutkimusta etenkin valtavirrasta poikkeavien tarkastelunäkökulmien kautta on hyödyllistä jatkaa. Uudenlaiset tarkastelunäkökulmat voivat antaa uusia tapoja ymmärtää ja jäsentää myös EU-ASEAN-suhteita. 2020-luvulla tapahtuneiden

maailmanpoliittisten muutosten vaikutusta suhteisiin ja niiden tehokkuuteen olisi tulevaisuudessa hedelmällistä tarkastella. Lisäksi tulevaisuudessa esimerkiksi Kiinan aseman kehitys alueella ja sen vaikutus suhteiden toimintaan voisi olla hedelmällinen aihe.

8. LÄHTEET

- Aggestem L. (2008) Artikkel. "Introduction: Ethical power Europe?" *International Affairs* Vol. 84(1) S.1-11. Saantitapa: <https://academic.oup.com/ia/article-lookup/doi/10.1111/j.1468-2346.2008.00685.x> /Viitattu 28.11.2024
- Chen, X. (2022) "Unpacking Normative Power Europe: EU promotion of security norm cluster in ASEAN." *European security (London, England)*, 31(2), 262–288. Saantitapa: <https://doi.org/10.1080/09662839.2021.1997994> /Viitattu 6.11.2024
- Cuyvers L. (2007) Artikkel. "An EU-ASEAN Free Trade Agreement: Reflections on issues, priorities, strategies" No53. s3. Centre for ASEAN Studies, Centre for International Management and Development Antwerp. Saantitapa: <https://repository.uantwerpen.be/docman/irua/16fa63/4010.pdf> /Viitattu 18.10.2024
- Euroopan unionin neuvosto. (2010) Neuvoston päätös 2010/232. "Burmaan/Myanmariin kohdistettävien rajoittavien toimenpiteiden uusimisesta". Saantitapa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010D0232&qid=1734434399488> /Viitattu 10.12.2024
- Euroopan Komissio. (2024) Verkkojulkaisu. "Overview of FTA and other trade negotiations". Saantitapa: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/negotiations-and-agreements_en /viitattu 19.10.2024
- Euroopan Komissio. (2021) "JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL - The EU strategy for cooperation in the Indo-Pacific." Verkkojulkaisu. Saantitapa: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/jointcommunication_2021_24_1_en.pdf /Viitattu 15.11.2024
- Euroopan parlamentti. (2024) Verkkojulkaisu. "Europarlamenttivaalien kansalliset tulokset". Saantitapa: <https://results.elections.europa.eu/fi/kansalliset-tulokset/suomi/2024-2029/> /Viitattu 20.11.2024
- Euroopan parlamentti (2023) Tiedonanto. "Geopolitics in the Indo-Pacific: Major players' strategic perspective" s.1-2. Saantitapa: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751398/EPRS_BRI\(2023\)751398_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751398/EPRS_BRI(2023)751398_EN.pdf) /Viitattu 8.12.2024
- Euroopan parlamentti. (2023) Yhteenveto. Trade negotiations between the EU and ASEAN member states. Saantitapa: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754629/EPRS_BRI\(2023\)754629_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754629/EPRS_BRI(2023)754629_EN.pdf) /8.10.2024
- Euroopan unioni. Verkkojulkaisu. "Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikka". Saantitapa: <https://european->

union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/foreign-and-security-policy_fi /Viitattu 7.11.2024

Euroopan unioni ja ASEAN-yhteisö (2023) Julkilausuma. *“Plan of Action to Implement the ASEAN-EU Strategic Partnership (2023-2027. s.1-2. Verkkojulkaisu.*

Saantitapa: <https://asean.org/wp-content/uploads/2022/08/ASEAN-EU-Plan-of-Action-2023-2027-FINAL.pdf> /viitattu 28.10.2024

EU in ASEAN. Verkkojulkaisu. *“EU and ASEAN”*. Saantitapa:

<https://euinasean.eu/the-eu-asean/> /Viitattu 20.11.2024

EU-ASEAN (2024) Julkilausuma. *“24th EU-ASEAN Ministerial meeting.”* Saantitapa:

<https://www.consilium.europa.eu/media/69944/st06074-en24.pdf> /Viitattu 4.11.2024

EurLex. (2021) Asiakirja. *“Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle, alueiden komitealle ja Euroopan investointipankille - Global Gateway”*. Saantitapa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:52021JC0030> /Viitattu

5.11.2024

EurLex. (2007) Asiakirja. *“Lissabonin sopimus”*. Artikla 8, kohdat a ja b. Saantitapa:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT> /Viitattu 9.10.2024

EurLex. Verkkojulkaisu. *“Euroopan unioni”*. Saantitapa: <https://eur-lex.europa.eu/FI/legal-content/glossary/european-union.html> /Viitattu

20.11.2024

EU-ASEAN. (2024) Verkkojulkaisu. *“Strategic partnership”*. Saantitapa:

<https://euinasean.eu/the-eu-asean/> /Viitattu 27.10.2024

EUR-Lex. (2021) Asiakirja. EU:n yhteistyöstrategia indopasifisella alueella.

Saantitapa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52021JC0024&qid=1730105396238> /Viitattu 28.10.2024

Giles. J. (2020). Artikkel. EU-ASEAN Relationship in the 2020s: Pragmatig inter-regionalism? *International economics and economic policy*. Vol 17 (3). s.727

Saantitapa:

<https://www.proquest.com/docview/2431122653?accountid=11774&sourcetype=Scholarly%20Journals> /Viitattu 25.10.2024

Golyner, O. (2020). EU coordination of social security from the point of view of EU integration theory. *European Journal of Social Security*, 22(2), 110-137.

<https://doi.org/10.1177/1388262720938154>

Haggard S. (2014) *“The liberal view of international relations in Asia”*. The Oxford Handbook of the International Relations in Asia. Saantitapa:

<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199916245.013.0003> /Viitattu 22.10.2024

- He, J. (2016) "Normative Power in the EU and ASEAN: Why They Diverge." *International Studies Review*, 18(1), 92-105. Saantitapa: <https://doi.org/10.1093/isr/viv028> /Viitattu 6.11.2024
- Jokinen M. (2024) Artikkel. "'Maailmanrauha', iloitsevat kiinalaiset Trumpin voitosta, mutta koko kuva on pelottava" Helsingin Sanomat. Saantitapa: <https://www.hs.fi/kirjeenvaihtajat/art-2000010813138.html> /Viitattu 27.11.2024
- Luo C. (2021) Artikkel. "The COVID-19 Crisis: The EU Recovery Fund and its Implications for European Integration – a Paradigm Shift" *European Review*, Vol. 30, No. 3, 374–392 © 2021 Academia Europaea. Saantitapa: <https://www.cambridge.org/core/journals/european-review/article/covid19-crisis-the-eu-recovery-fund-and-its-implications-for-european-integration-a-paradigm-shift/F1340EE699BC882C8AE5F1C384906E29> /Viitattu 3.12.2024
- Maier-Knapp. (2016) Artikkel. "The non-traditional security concept and the EU-ASEAN relationship against the backdrop of China's rise" *Pacific review*. 29 (3). s. 411-430. Saantitapa: <https://doi.org/10.1080/09512748.2015.1038579> /Viitattu 14.10.2024
- Northrup ym. (2004) Teos. "Encyclopedia of World Trade: from Ancient Times to the Present: From Ancient Times to the Present" Taylor&Francis group. Oxford. s. 68–69. Saantitapa: <http://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=2011181> /Viitattu 7.10.2024
- Pierini M. (2024) Artikkel. "Getting Europe Ready for a Second Trump Administration". Emissary 14.11.2024. Saantitapa: <https://carnegieendowment.org/emissary/2024/11/europe-trump-second-term-ukraine-nato-migration?lang=en> /Viitattu 27.11.2024
- Putri E. ym. (2020) Artikkel. "Analysis of the Increasing US-China Military Tension in the South China Sea and the Challenges for Indonesia" *International Journal of Social Science and Religion (IJSSR)* Vol 1 (2) s.187–188. Saantitapa: <https://ijssr.net/index.php/ijssr/article/view/10> /Viitattu 22.10.2024
- Schembrera, K. (2016) Artikkel. "The rocky road of interregionalism: EU sanctions against human rights-violating Myanmar and repercussions on ASEAN–EU relations." *Cambridge Review of International Affairs*. Vol 29 (3). s.1022-1043. Saantitapa: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09557571.2016.1230590> /Viitattu 23.10.2024
- Söderbaum, F. stÅlgren P. & Langenhove L. (2006) Artikkel. "The EU as a Global Actor and the Dynamics of Interregionalism: a Comparative Analysis." *Journal of European Integration*. Vol 27 (3) s. 365–380 Saantitapa: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07036330500190297> /Viitattu 23.10.2024

- The ASEAN Charter. (2007) Perustusasiakirja. Verkkojulkaisu. s.3–4. Saantitapa: <https://asean.org/wp-content/uploads/images/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf> /Viitattu 8.10.2024
- The Association of Southeast Asian Nations. Verkkojulkaisu. "About ASEAN". Saantitapa: <https://asean.org/asean-milestone/> /Viitattu 20.11.2024
- The Association of Southeast Asian Nations. Verkkojulkaisu. "Our communities". Saantitapa: <https://asean.org/our-communities/> /Viitattu 20.11.2024
- Tuomi, J, Sarajärvi, A. (2009) "Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi" s.117 5. uudistettu painos. Tammi. Gummerus Oy. Jyväskylä.
- Villaneuva K. & Manalo R. Artikkel. " ASEAN Consensus: The Intangible Heritage of Southeast Asian Diplomacy" s.88–89. Saantitapa: https://www.eria.org/ASEAN_at_50_4A.6_Villanueva_final.pdf/Viitattu 20.11.2024
- Yukawa T. (2018) The ASEAN Way as a symbol: an analysis of discourses on the ASEAN Norms, *The Pacific Review*, 31:3, 298-314, Saantitapa: <https://doi.org/10.1080/09512748.2017.1371211> /Viitattu 23.10.2024
- Wong. R. (2012) Artikkel. "Model power or reference point? The EU and the ASEAN Charter" *Cambridge review of international affairs*. Vol 25 (4). S. 669–682. Saantitapa: <https://doi.org/10.1080/09557571.2012.678302>/Viitattu 24.9.2024